

Komercnoslēpums vai konfidenciāla informācija?

Reinis Papulis, SIA "ZAB Kronbergs Čukste Levin", vecākais jurists

Nav ne mazāko šaubu, ka ikviens no mums kaut reizi ir dzirdējis vārdus "komercnoslēpums" un "konfidenciāla informācija". Tikpat iespējams, ka lielākā daļa, dzirdot šos jēdzienus, klusībā pie sevis arī nodomājuši, ka priecātos, ja zinātu: vai un kā tad tie atšķiras?

Jānorāda, ka savā pieredzē diemžēl nereti ir nācies un arī joprojām nākas saskarties ar situācijām, kurās abi šie jēdzieni tiek sajaukti, proti, par komercnoslēpumu tiek uzskatīta informācija, kas nemaz nav komercnoslēpums, taču, iespējams, varētu būt konfidenciāla informācija, un otrādi. Aplūkosim, kādas ir atšķirības starp šiem diviem jēdzieniem, kā arī noskaidrosim, kā praksē juridiski korekti ieteicams risināt abu – komercnoslēpuma un konfidenciālas informācijas – aizsardzības jautājumus.

Jēdzienu definīcijas

Komercnoslēpums dažādos normatīvajos aktos regulēts jau ilgstoši, tādējādi to varētu atzīt par juridisku institūtu, kura saturs, šķiet, ir bijis saprotams un skaidrs (vai tam vajadzētu būt). Savukārt konfidenciālas informācijas definīcija šobrīd īsti nav atrodama nevienā normatīvajā aktā. Iespējams, šāda situācija arī rada problēmu līdz galam precīzi nošķirt šos divus jēdzienus un galu galā arī tos pareizi piemērot praksē.

Konfidenciāla informācija

Konfidenciālas informācijai tuvākais skaidrojums, kas, šķiet, varētu kaut attāli raksturot tās būtību, ir Informācijas atklātības likuma [3.pantā](#) ietvertais dalījums starp vispārpieejamu informāciju (informācija, kas nav klasificēta kā ierobežotas pieejamības informācija) un ierobežotas pieejamības informāciju (informācija, kura paredzēta ierobežotam personu lokam saistībā ar darba vai dienesta pienākumu veikšanu un kuras izpaušana vai nozaudēšana šīs informācijas rakstura un satura dēļ apgrūtinā vai var apgrūtināt iestādes darbību, nodara vai var nodarīt kaitējumu personu likumiskajām interesēm). Taču šī likuma noteikumi saskaņā ar tā [2.panta](#) 2.daļu attiecināmi tikai uz dokumentētu informāciju, kura ir iestāžu informācijas aprītē (t.i., neattiecas uz privātpersonām, tostarp privāto tiesību juridiskām personām).

Komercnoslēpums

Komercnoslēpuma definīcija sākotnēji bija ietverta [Komerclikumā](#) (KL)[1], taču līdz ar nepieciešamību nacionālajos normatīvajos aktos pārņemt [direktīvu 2016/943](#) par zinātnības un darījumdarbības neizpaužamas informācijas (komercnoslēpumu) aizsardzību pret nelikumīgu iegūšanu, izmantošanu un izpaušanu jeb t.s. Komercnoslēpumu direktīvu tā tika pārcelta uz [Komercnoslēpuma aizsardzības likumu](#) (KAL), kurš stājās spēkā 2019.gada 1.aprīlī. Šobrīd komercnoslēpuma jēdziens skaidrots

KAL 2.panta 1.daļā, kurā noteikts, ka komercnoslēpums ir neizpaužama saimnieciska rakstura informācija, tehnoloģiskās zināšanas un zinātniska vai cita rakstura informācija, kas atbilst visām šādām pazīmēm:

- tā ir slepena, jo nav vispārzināma vai pieejama personām, kuras parasti izmanto šāda veida informāciju;
- tai ir faktiskā vai potenciālā komerciālā vērtība tādēļ, ka tā ir slepena;
- komercnoslēpuma turētājs attiecībā uz to ir veicis konkrētajai situācijai atbilstošus un saprātīgus komercnoslēpuma slepenības saglabāšanas pasākumus.

Jāpiebilst, ka likuma sākotnējā anotācijā skaidrota arī nepieciešamība pārcelt komercnoslēpuma tiesisko regulējumu no KL uz KAL, norādot, ka Komercnoslēpumu direktīva paredz vairākus jauninājumus, kas būtu ieviešami Latvijas tiesību sistēmā, tādēļ atbilstošāk būtu izstrādāt jaunu, tam īpaši paredzētu likumu.

Personas nevar vienoties, kas uzskatāms par komercnoslēpumu, jo par to uzskatāma tikai informācija, kas atbilst likumā ietvertajām komercnoslēpuma pazīmēm

Arī jaunākajos viedokļrakstos KAL pieņemšana raksturota kā tiesiskā regulējuma paplašināšana, piemēram, norādot, ka, pieņemot KAL, likumdevējs precizēja komercnoslēpuma definīciju un ietvēra likumā komercnoslēpuma turētāja definīciju, kas aptver ievērojami plašāku subjektu loku, nekā tas bija iepriekš paredzēts atbilstošajā KL regulējumā. Tika arī konkretizētas uz likuma pamata atļautās darbības ar komercnoslēpumu un aizliegumi to iegūt, izmantot un izpaust bez atļaujas, kā arī būtiski pilnveidots komercnoslēpuma turētājam pieejamo tiesiskās aizsardzības līdzekļu regulējums.[2]

Šķiet, ir pamatoti piekrist šādam viedoklim, jo komercnoslēpuma aizsardzības regulējums tiešām uzskatāms par pilnveidotu un esošu izteiktā pretstatā iepriekšējam regulējumam, kas bija viens – 19.pants – KL un saujīņa spriedumu un viedokļrakstu. Tāpēc savā ziņā ir jāpriecājas par likumdevēja (Eiropas Savienības) vēlmi ieviest praksē augstāku un efektīvāku komercnoslēpuma aizsardzības līmeni.

Kas nav komercnoslēpums?

Papildus KAL 3.pantā arī paredzēts, kas nav komercnoslēpums:

- pirmkārt, komercnoslēpums nav informācija, kas saistīta ar valsts pārvaldes funkciju vai uzdevumu izpildi, tostarp mantu;
- otrkārt, komercnoslēpums nav arī informācija un dati, kas iekļaujami grāmatvedības pārskatos;
- treškārt, likumā paredzētos mehānismus nepiemēro darba koplīguma pusēm, ciktāl tas skar darba koplīguma noslēgšanai vai grozīšanai nepieciešamo informāciju;
- ceturtkārt, arī citos normatīvajos aktos var būt izņēmumi komercnoslēpuma aizsardzības piemērošanai.

Tādējādi juridisko pētnieku darbos pamatoti konstatēts: lai noteiktu, vai konkrētā informācija ir aizsargājama kā komercnoslēpums, nav jāpārbauda, vai tā ir saimnieciska rakstura vai tehnoloģiska, vai kāda cita veida informācija, bet gan jāpārlicinās, vai tā atbilst likumā norādītajām pazīmēm un vai tā nav tāda informācija, kuru atbilstoši KAL 3.panta 1. vai 2.daļai nevar atzīt par komercnoslēpumu.

Jēdzienu atšķirības

Tātad pirmā atšķirība starp konfidenciālu informāciju un komercnoslēpumu ir kā "uz delnas" – komercnoslēpuma definīcija ir tieši noteikta likumā un būtībā ir vērsta uz komerciāla rakstura informācijas aizsardzību. Tas pats jānorāda arī par otru atšķirību, proti, likumā skaidri noteikts, kas nav komercnoslēpums.

Šāda likumiskā noteiktība arī ir būtiskākā komercnoslēpuma un konfidenciālas informācijas atšķirība. Praksē tas nozīmē, ka personas savstarpēji nevar (un nemaz nav vajadzības) vienoties, kas būtu uzskatāms par komercnoslēpumu, jo par to jebkurā gadījumā uzskatāma tikai informācija, kas atbilst likumā ietvertajām komercnoslēpuma pazīmēm. Citiem vārdiem sakot, komercnoslēpums vienmēr ir konfidenciāla informācija, taču konfidenciāla informācija ne vienmēr ir komercnoslēpums[3]. Taču personām ir iespējams savstarpēji brīvi vienoties un noteikt, kāda informācija būs uzskatāma par konfidenciālu informāciju, kā to aizsargāt, kādas sekas attiecināmas uz konfidenciālas informācijas izpaušanu u.tml.

Līdz ar to, šķiet, konfidenciālas informācijas aizsardzība varētu būt sarežģītāka, jo tās saturu vai aizsardzību nedefinē neviens normatīvais akts. Taču praksē ir rasts salīdzinoši vienkāršs risinājums – konfidenciālas informācijas aizsardzību visbiežāk nodrošina ar līgumu (*non-disclosure agreement*) vai citu juridiski saistošu dokumentu (aktu), gan nosakot, ko puses saprot ar konfidenciālu informāciju (tostarp nosakot arī avotus, kuros ietvertā informācija uzskatāma par konfidenciālu – dokumentus, digitālos nesējus u.tml.), gan paredzot atbildību un sankcijas par tās izpaušanu, gan vienojoties, kā identificēt konfidenciālu informāciju.

Tātad konfidenciālas informācijas statusa piešķiršanā pusēm ir absolūta brīvība, tostarp ir absolūti neierobežotas tiesības brīvi izvēlēties gan savu saistību nodibināšanas izpaušmi un formu, gan arī saturu (darbojas t.s. līgumu brīvības princips, kas ir privātautonomijas nozīmīgākā izpausme, proti, līdzēji var veidot līgumattiecības un noteikt līguma saturu uz savstarpējas saprašanās un brīvas izvēles pamata[4]), protams, izņemot likumam pretēju nosacījumu ietveršanu.

Kā aizsargāt?

Ja uzņēmums konstatējis, ka tam nepieciešams savam sadarbības partnerim šīs sadarbības organizēšanai un nodrošināšanai atklāt kādu informāciju, kuras tālāka atklāšana varētu radīt tai kaitējumu, vienlaikus konstatējot, ka attiecīgā informācija neatbilst KAL ietvertajām komercnoslēpuma identificēšanas pazīmēm, attiecīgais uzņēmums var noslēgt līgumu vai citu ar juridisku spēku apveltītu aktu ar šīs konfidenciālas informācijas saņēmēju un noteikt tai aizliegumu izpaust saņemto informāciju tālāk, kā arī izmantot to citiem mērķiem, izņemot konkrētās sadarbības īstenošanai.

Tātad konfidenciālas informācijas aizsardzību iespējams nodrošināt ar juridiski saistošu, taču brīvprātīgu aktu, savukārt komercnoslēpuma aizsardzība izriet no likuma, jo komercnoslēpumu no nelikumīgas izpaušanas jau *per se* aizsargā KAL normas, tostarp 5.panta 1.daļa, kurā noteikts, ka komercnoslēpuma nelikumīga iegūšana, izmantošana vai izpaušana bez komercnoslēpuma turētāja atļaujas ir tiesību pārkāpums, ja tas noticis:

- neatļauti iegūstot informāciju – piekļūstot tādiem dokumentiem, objektiem, materiāliem, vielām vai elektroniskajām datnēm, kuras pārvalda komercnoslēpuma turētājs un kuras ietver vai varēja saprātīgi pieņemt, ka tās ietver komercnoslēpumu, kā arī piesavinoties vai kopējot šādus dokumentus, objektus, materiālus, vielas vai elektroniskās datus;
- kad persona zināja vai attiecīgajos apstākļos tai vajadzēja zināt, ka komercnoslēpums ir tieši vai netieši iegūts nelikumīgi, tostarp no citas personas, kura komercnoslēpumu izmantoja vai izpaua nelikumīgi;
- pārkāpjot normatīvajā aktā vai līgumā noteikto pienākumu, kā arī citu pienākumu neizpaust komercnoslēpumu vai ierobežot tā izmantošanu;
- jebkādā citā veidā, kas neatbilst godīgai darījumu praksei.

Tomēr jāņem vērā kāda nianse, proti, lai "iedarbotos" šī likumiskā aizsardzība, komercnoslēpuma turētājam jāizpilda "mājasdarbs":

- pirmkārt, skaidri jānorāda (KAL [6.panta](#) 1.daļa) tā saņēmējam, ka attiecīgā informācija ir komercnoslēpums;
- otrkārt, jāveic darbības, kas nodrošina tā aizsardzību (KAL [3.panta](#) 1.daļas 3.punkts).

Praksē tas parasti notiek, attiecīgi marķējot komercnoslēpumu saturošu informāciju ar skaidri saprotamām norādēm (atzīme "komercnoslēpums"), kā arī ieviešot fiziskās un loģiskās drošības pasākumus, piemēram, īstenojot piekļuves kontroles mehānismus, aizsardzību pret ļaunatūru u.c. Tas ir atšķirīgi no konfidenciālas informācijas, jo likums neparedz pienākumus, kas tās turētājam būtu jānodrošina, taču tos var noteikti iekšēji, kā arī attiecīgā ar tās saņēmēju noslēgtā juridiskā aktā.

Konfidenciālas informācijas aizsardzību visbiežāk nodrošina ar līgumu vai citu juridiski saistošu dokumentu, nosakot, ko puses saprot ar konfidenciālu informāciju un paredzot atbildību un sankcijas par tās izpaušanu

Papildus komercnoslēpuma aizsardzībai likumdevējs paredzējis priekšnoteikumus kaitējuma atlīdzināšanai, kas radies no komercnoslēpuma nelikumīgas izmantošanas, jo paredz tiesības komercnoslēpuma turētājam pieprasīt no komercnoslēpumu izpaukušas vai citādi izmantojošas personas nodarīto mantiskā kaitējuma vai nemantiskā kaitējuma atlīdzību (KAL [11.pants](#)). Tāpat kaitējuma atlīdzība notiek, ceļot prasību tiesā, taču jāņem vērā, ka šādas prasības celšanai ir noilgums – trīs gadi, kā arī lietas izskatīšana ir ekskluzīvi piekritīga Rīgas pilsētas tiesai (Civilprocesa likuma [24.panta](#) 1.daļa).

KAL paredzēti arī īpaši tiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas ir pieejami, lai nodrošinātu nekavējošu un efektīvu tiesību aizsardzību. Lai gan konfidenciālas informācijas izpaušanas gadījumā strīdus "pēc

noklusējuma" risina vispārējās jurisdikcijas tiesā, šajā gadījumā puses, piemēram, ir tiesīgas vienoties, ka strīdus izšķir šķīrējtiesā, vienoties par piemērojamo likumu vai, piemēram, cita veida kompensācijas mehānismu, kas tām šķiet pieņemams.

Rezumējot iepriekš minēto, jāsecina, ka komercnoslēpums ir likumā definētām pazīmēm atbilstošs komerciāla rakstura informācijas kopums un to jau *per se* aizsargā likums, kas nozīmē, ka tā turētājam, izpildot konkrētas darbības attiecībā uz tā identifikāciju un aizsardzību, nav jāslēdz vēl papildu līgumi vai jāpieņem citi juridiski akti par tā aizsardzību. Komercnoslēpums tādējādi jānošķir no konfidenciālas informācijas, kas var būt jebkura informācija, ko persona vēlas aizsargāt, taču tās aizsardzība jānodrošina ar līgumu vai citu juridisku aktu, pusēm par to vienojoties.

[1] Komerclikuma pamata redakcijas 19.pants.

[2] Dr.iur. R.Gulbis, "Komercnoslēpuma aizsardzības priekšnosacījumi, nelikumīga iegūšana, izmantošana un izpaušana", "Jurista vārds", Nr.41 (1203), 2021.

[3] Turpat.

[4] K.Balodis, "Ievads civiltiesībās", "Zvaigzne ABC", Rīga, 2007.

Šis raksts ir pārpublicēts no žurnāla "iBusiness", pieejams: <https://ibizness.lv/raksti/uznemumavadiba/juridiski-padomi/biz-new-komercnoslepums-vai-konfidenciala-informacija/23344>